

KOMENTÁŘ II.

Přednostní hlasování

Volič mohl právo přednostního hlasování uplatnit tak, že na hlasovacím lístku pro vybranou politickou stranu, politické hnutí nebo koalici (dále jen strana) označil nejvýše čtyři kandidáty, kterým dával přednost. Pokud volič tohoto práva nevyužil, byl jeho hlas pro tuto stranu interpretován tak, že mu nezáleží na tom, který kandidát vybrané strany mandát obdrží.

Získané přednostní hlasy byly vyhodnoceny ve skrutiniu při přidělování mandátů stranám v rámci volebních krajů. Stranám přidělené mandáty získali kandidáti v pořadí uvedeném na hlasovacím lístku, pokud toto pořadí nezměnili voliči svými přednostními hlasy pro jednotlivé kandidáty.

Pořadí kandidátů pro přidělení mandátu v důsledku získání přednostních hlasů se mohlo změnit při splnění podmínky, že kandidát získal tolik přednostních hlasů, že to činilo alespoň 5 % z počtu platných hlasů odevzdaných pro tuto stranu v daném volebním kraji.

Kandidáti, kteří vyhověli této podmínce, se posunuli na první místa pořadí pro přidělení mandátů a ostatní kandidáti se odsunuli o příslušný počet míst dále v nezměněném vzájemném pořadí. Jestliže jí vyhovělo více kandidátů a strana získala více mandátů, kandidáti se pro přidělení mandátu řadili podle absolutního počtu získaných přednostních hlasů a pokud byl tento počet stejný, mandáty jim byly přidělovány podle jejich pořadí na hlasovacím lístku.

Pokud byla kandidatura zrušena v době po zaregistrování kandidátních listin (kandidát odstoupil nebo byl zmocněncem strany odvolán), údaje o kandidátovi zůstaly na hlasovacím lístku, ale při rozdělování mandátů se k němu nepřihlíželo. Přestože informace o takových případech byly ve volebních místnostech uveřejněny, někteří voliči dávali své přednostní hlasy i těmto "kandidátům". V těchto případech se liší počty kandidátů v Tabulce 9 od údajů v Tabulkách 1a, 1b v I. dílu publikace, kde jsou uvedeny počty platných kandidátů, tj. po odečtení těch, jejichž kandidatura byla zrušena.

Z celkového počtu 5 906 kandidátů byla kandidatura zrušena pouze u 7 kandidátů, z toho jeden kandidát byl škrtnut již při samotné registraci a registrační úřad ponechal tuto pozici volnou. Pro porovnání – v roce 2010 byl počet kandidátů při volbách do Poslanecké sněmovny nižší (5 059) a kandidatura byla zrušena ve 37 případech (z toho 5 kandidátů bylo škrtnuto při registraci).

Ve volbách bylo uděleno něco málo přes 3 mil. přednostních hlasů, z toho prvních 50 nejúspěšnějších kandidátů získalo v součtu 503 694 přednostních hlasů, tj. 16,5 %. Absolutně nejvíce přednostních hlasů (37 794) získal stejně jako při volbách v roce 2010 Karel Schwarzenberg. Tehdy však bylo tomuto kandidátovi přiděleno o více jak 8 tisíc hlasů více. Přes 20 tisíc přednostních hlasů dále obdrželi Miroslava Němcová (ODS), Michal Hašek, Bohuslav Sobotka a Lubomír Zaorálek (všichni za ČSSD). S výjimkou Miroslavy Němcové patřili už v roce 2010 tito kandidáti mezi nejúspěšnější (co se počtu přednostních hlasů týče). Celkem 26 kandidátů nezískalo žádný přednostní hlas a 19 z nich kandidovalo za stranu LEV 21.

V důsledku přednostních hlasů voličů byl ve 42 případech přidělen mandát kandidátovi, který by jej jinak, vzhledem ke svému zařazení na určité pořadí na hlasovacím lístku, možná nezískal. Voliči svými přednostními hlasy rozhodli o posunu celkem 271 kandidátů na přední místa (tj. včetně kandidátů stran, které nakonec nepostoupily do skrutinia). V některých případech se kandidáti dostali ze zadních pozic na první pozici kandidátky a tím získali mandát: 13. Miloš Babiš (ANO 2011, Středočeský kraj), 12. Stanislav Humpl (ČSSD, hl.m. Praha), 11. Jan Zahradník (ODS, Jihočeský kraj) a 10. Milan Brázdil (ANO 2011, Olomoucký kraj). Největší posun na hlasovacím lístku nastal u Stanislava Devátého (ODS, Zlínský kraj). Tento kandidát se z poslední 22. pozice na kandidátní listině dostal na první pozici, nicméně volební straně nebyl v daném kraji přidělen žádný mandát.

Grafy 1-14 pomocí Lorenzovy křivky přehledně zobrazují nerovnoměrné rozdělení preferenčních hlasů podle parlamentních volebních stran v jednotlivých volebních krajích. Lorenzova křivka v tomto případě dává do poměru podíl počtu preferenčních hlasů pro jednotlivé kandidáty a podíl počtu kandidátů na hlasovacím lístku. Pro tvorbu Lorenzovy křivky je nutné, aby byli kandidáti seřazeni (vzestupně či sestupně) podle sledovaného ukazatele (v Grafech 1-14 jsou řazeni kandidáti podle absolutního počtu přednostních hlasů ve vzestupném pořadí). Ideální situace by nastala, pokud by všichni kandidáti obdrželi v rámci volební strany stejný počet přednostních hlasů (v grafech znázorněno černou přerušovanou linií). Tento ideální případ je pak graficky porovnáván se skutečným stavem, kdy je na kandidátní listině dominantní jeden či více kandidátů, kteří tuto rovnováhu vychylují směrem doprava.

Často bývá významná nerovnoměrnost v udělování přednostních hlasů zaznamenána ve velkých krajích (např. hl.m. Praha a Jihomoravský kraj), kde je velká naděje na získání mandátu, a proto jsou zde do čela kandidátních listin umísťovány veřejně známé osoby. V malých krajích bývá nerovnoměrnost kandidátů nižší (např. kraj Liberecký, Pardubický a Kraj Vysočina).

Seznam tabulek v Části II:

- Tab. 7a Seznam prvních 50 kandidátů v pořadí podle nejvyššího procenta získaných přednostních hlasů
- Tab. 7b Seznam prvních 50 kandidátů v pořadí podle absolutního počtu získaných přednostních hlasů
- Tab. 8 Souhrnný přehled o výsledcích přednostního hlasování podle volebních krajů a za ČR celkem
- Tab. 9 Výsledky přednostního hlasování pro jednotlivé kandidáty

Vysvětlivky k tab. 8:

- Údaj "*z nich nevolitelných*" představuje počet kandidátů, kteří se kandidatury vzdali nebo jejichž kandidatura byla zmocněncem strany odvolána v době od zaregistrování kandidátní listiny do uplynutí 48 hodin před zahájením voleb.
- Údaj "*na přední místa se posunulo kandidátů*" představuje počet kandidátů, kteří obdrželi takový počet přednostních hlasů, jenž je posunul pro přidělení stranou získaných mandátů na přední místo. Z důvodu upozornění na projev vůle voličů je tento údaj uváděn i u stran, které do skrutinia nepostoupily nebo v daném volebním kraji nezískaly žádný mandát. Kandidáti, kteří získali dostatečnou podporu voličů pro přesun na přední místa, ale setrvali na stejné pozici, zde započítáni nejsou.
- Údaj "*z nich obdrželo mandát*" představuje počet kandidátů, kteří se v důsledku získaných přednostních hlasů posunuli na takové místo, které jim zajistilo přidělení mandátu, přičemž by tento mandát bez přednostních hlasů nezískali (zůstali by na původním místě hlasovacího lístku, na které již žádný mandát „nezbyl“).

Vysvětlivky k tab. 9:

- Údaj "*nové pořadí*" představuje změnu v pořadí kandidátů pro přidělení mandátu, způsobenou uplatněním pravidla o vlivu výsledků přednostního hlasování na pořadí pro přidělování mandátů. Je-li za číslicí ještě písmeno "p", jde o zvýraznění faktu, že tento kandidát se v důsledku získaných přednostních hlasů posunul vpřed oproti původnímu pořadí na hlasovacím lístku. Z důvodu upozornění na projev vůle voličů je tento údaj uváděn i u stran, které do skrutinia nepostoupily nebo v daném volebním kraji nezískaly žádný mandát.